

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

התחדשות קבלת התורה בכל שנה והשפעותיה המאירות ברוחניות ובגשמיות

הרוממות הגדולה לה זכו בני ישראל בעמדם למרגלות הר סיני, איננה חד פעמית. בכל שנה ושנה מתחדשת נתינת התורה, וכל אחד מישראל מקבל מחדש את חלקו בתורה - אותו חלק שרק הוא לבדו צריך למלא, ואין אחר בעולם, כולל המתמיד הגדול ביותר, שיוכל להשלים עבורו, וכמסייע לזה מקבל כל אחד את כל הנצרך לו ברוחניות ובגשמיות, ובר כבוד עם קבלתה המחודשת, מקבלים מחדש גם את ההשפעות העצומות והנשגבות להן זכינו בהר סיני.

כוח התורה גדול מכהן גדול

על ההשפעות הגדולות הבאות מכוח התורה מספרת הגמרא (זבא ע"א, ב) כי באחת השנים לאחר צאת הכהן הגדול מבית קדשי הקדשים, בין ההמונים שליווהו בשירה ובשמחה במוצאי יום הכיפורים, היו אף שני גדולי הדור - שמעיה ואבטליון. ולאחר שעשו כברת דרך ארוכה בליווי הכהן הגדול, פנו לביתם להמשיך לשקוד על תלמודם. משראו המון העם כי הם פנו לדרך אחרת, התלבטו האם להמשיך וללוות את הכהן הגדול שכיפר זה עתה על עוונותיהם וקיבל מעין 'תעודה אלוקית' על טוהר מעשיו כאשר נותר בחיים לאחר עבודתו בקודש פנימה, או להעדיף ולכבד את תלמידי החכמים שהרי "יקרה היא מפנינים" וחשובה מצות תלמוד תורה יותר מעבודת הכהן הגדול לפני ולפנים.

וגמלו בדעתם מאחר וממור תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ (הרוי"ת ג, א), הרי שכבוד התורה עדיף, ולכן עזבו את הכהן הגדול ופנו ללוות את שמעיה ואבטליון. כשניגשו שמעיה ואבטליון להיפרד מהכהן הגדול, אמר להם "יילכו בני העמים לשלום", כלומר, הזכיר את "יחוסם" השפל כבני גרים.

נענו ואמרו לו "ילכו בני העמים העושים מעשי אהרן לשלום, ולא ילך בן אהרן לשלום כיון שלא עושה כמעשי אהרן", ופירש רש"י בני העממין העושים מעשי אהרן - משמע שהם בעצמם אלו שעושים את עבודתו של אהרן. ונראה שכוונתו שלמרות שהם אינם כהנים גדולים, אך מכח תורתם של שמעיה ואבטליון, יש בידו של הכהן גדול הכח להיכנס לפני ולפנים ולכפר ואף לצאת בשלום בלי פגע, ולכן נחשב שכביכול הם אלו העושים את מעשי אהרן בכפרה על בני ישראל לפני ולפנים.

השפעת החתם סופר ותלמידיו

לישיבתו של החתם סופר הגיע גביר גדול אשר לו בת יחידה וביקשו להמליץ לפניו על התורה, והוא הרבה וקשה, שהרי אם לפני שלשת אלפים ושלש מאות ושלשים ושלש שנה (ב, תמ"ח) יצא השד הנ"ל, מה הוא קשור לערב שבועות תשפ"א, אלא מוכח מזה שבכל שנה ושנה חוששים מאותו השד שיוצא קודם מתן תורה, כיון ששוב מקבלים את התורה מחדש כאמור.

וכאז גם היום בזמן מתן תורתנו פועלת סגולת הרפואה לחולים בסכנה (ראו הרבה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

סגולה לרפואה בקריאת התורה בשבועות

שאלה התפרסמה בעלוני הצדקה סגולה לרפואה בקריאת התורה בחג השבועות בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. האם אין זו סתירה לאיסור תפילה על חולים שאין בהם סכנה בשבת ויום טוב?

תשובה אכן, רבינו זצלה"ה הנהיג בבית מדרשו בעליה לתורה בחג השבועות אחר קריאת עשרת הדברות להעתיק עבור החולים, משום שכפי שבמעמד הר סיני נתרפאו כל החולים כמבואר ברש"י (שבת קמ"א) "כל ישראל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום", כך בכל שנה זהו זמן המסוגל לרפואת כל החולים, וכששאלתיו על מקור המנהג, אמר שנראה לו שהיא סברה פשוטה.

אמנם הדיקש כי למרות שהוא זמן לתפילות על רפואה, אין זה מתיר להתפלל על חולים שאין בהם סכנה כבכל שבת ויום טוב, ונראה ודאי שלא תצא אף תועלת מתפילה אסורה, ולכן הקפיד להתפלל רק על שמות חולים שיש בהם סכנה.

אכן מבואר (שבת י"ב, א) שאדרבה עצם ההימנעות מהתפילה על חולה שאסור להתפלל עליו בשבת, ואי הזכרת צער בזמן שמחת השבת, היא זו שתגרום לרפואה הקרובה לבוא. "ת"ר הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא. ר' מאיר אומר יכולה היא שתרחם" ופירש רש"י "יכולה היא שתרחם - אם תכבדוה מלאצטער בה" הרי שרחמי השבת יגרמו לרפואה אם יכבדו את השבת ויום טוב ולא יתפללו על מי שאסור להתפלל עליו.

אירוח מחללי שבת לסעודת יום טוב

שאלה מהי הדרך בה יכול בעל תשובה לארח ביום טוב בני משפחתו שעדיין ר"ל מחללים שבת.

תשובה בהיתר הבישול ביום טוב לצורך אוכל נפש דרש רבי עקיבא (ביצה כ"א, ב) "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם - ולא לעובדי כוכבים, ומכחו פסק ריב"ל (שם) "אין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזירה שמה ירבה בשבילי". וכתב המשנה ברורה (תק"ב, ב) שדין מחללי שבת בפרהסיא נכרי לענין זה שאסור להזמין לסעודת יום טוב מחשש שיבשל עבורם באיסור.

וכתב ההוון איש (יורה דעה, ב, כח, אורח חיים פ"ד) שמחללי שבת בימינו נידונים כתינוקות שנשבו, וממילא ניתן להקל ולארחם ביו"ט. מרן הגר"ש אלישיב פקפק בזה מכמה וכמה טעמים (פני תפילה קבח), אך בשעת הדחק קיימים ב' היתרים להזמין אורחים מחללי שבת בפרהסיא:

הקנאת האוכל לאורח

א] אם יקנה מערב יום טוב את האוכל לאורחים, ויאמר להם שהם אוכלים משל עצמם שעל ידי כן לא נחשב שהם אוכלים משלו, ואם יחסר לא יהיו טענות כלפיו. אכן צריך בדיוק להודיעם שהוא מקנה להם. שהרי אם לא כן, הם יחשבו שאוכלים משל המארח ואם יחסר אוכל הוא ירגיש לא נעים, וחוששים שירבה בשבילים.

ועל כל פנים יקנה קודם הסעודה ולא אחרי שמוגש את האוכל ונטלו למנה שלהם משום שנחשב כהערמה. וכיון שבדרבנן יש בריחה, לאחר שהם נוטלים אליהם לצלחת את חלקי החמין או הטחינה וכל המאכלים המעורבים, מתברר למפרע שהוה האוכל השייך להם מעיקרא.

הלכה למעשה

שבועה כוללת

ב] דרך נוספת בה ניתן להתיר הזמנת מחללי שבת על ידי שיוסוף על עצמו עוד איסור, ויאסור על עצמו בגדר או בשבועה כוללת שלא לבשל עבור הגוי. וכיון שיש עליו עוד איסור מלבד איסור הבישול ביום טוב לא חוששים שירבה בשבילו. שבועה כוללת מועילה כעין המבואר בשו"ת בית שלמה (יורה דעה ב, רד) לגבי מום הנמצא בכבוד בהמה, שלא נאמן בהן לומר שהמום נפל מאיליו אמנם על מום של סירוס נאמן, משום שלא חשוד שעבר על ב' הלאוין.

והיינו הואיל ועצם מלאכת הבישול מותרת לישראל ביום טוב, ומעטים יודעים מהאיסור לבשל לנכרי, ועוד יותר מעטים יודעים מהאיסור לבשל למחלל שבת. לכן חוששים שלא יבחיזן ויבשל אף לנכרי. אך בשאר איסורים שלא קלים בעיניו לא גזרו כן. ועל כן כשנשבע שלא יבשל, וכורך עם איסור בישול ביום טוב את איסור שבועה לא חוששים שיעבור על שניהם ויבשל.

ואף שהיא 'שבועה לקיים את המצוה' שכתב הר"ן (נדרים ה, א) "אפילו כשרים שנמנעים משבועה, נשבעים הן בכך, שהרי דוד היה עושה כן שנאמר "נשבעתי ואקימה". אך כיון שלא לכל הדעות חלה השבועה על המצוה, צריך לעשות שבועה ככולל (יורה דעה רלח, ט). והיינו שילול בשבועתו עוד דברים המותרים לו כגון שלא אבשל לפלוני המחלל שבת בכל השבוע הקרוב, שכולל בוה אף את ימי החול שמוותר לבשל בהם.

ולא נכונה הטענה שכאשר מוזמנו כבר מערב יום טוב אין איסור בדבר, כיון שייראה אם חסר אוכל ויבשל מערב יו"ט, וכל האיסור הוא אם מוזמין אורח ביו"ט שכשיראה שאין מספיק אוכל יבשל עבורו. שהרי השלחן ערוך (שם א) פסק שמותר לארח את עבדו ושפחתו ואין חשש שירבה בשבילם, והוצרך לטעם זה למרות שכבר מערב יו"ט יודע שייראה אותם על שלחנו.

הזמנת גוי בתהליכי גיור

שאלה בשיבה לבעלי תשובה רוצים לארח ביו"ט נכרים הנמצאים בהליכי גיור.
תשובה אין בעיה לארח בשיבה של רבים, שהרי לא יהיו טענות כלפי אף אדם באם יחסר אוכל לאורחים, והטבח וכל העובדים רק עושים את מלאכתם, וכל גזירת הו"ל היתה על 'בעל הבית' ולא על מארגן אירוע וכיו"ב.

אינו יודע מי האורחים

שאלה בן קהילה שבה הגבאי שולח את האורחים לבתי המשפחות, האם יכול לארח ביום טוב, שהרי לכאורה נחשב שלא הזמינו לסעודה.

תשובה מסתמא הגבאי לא שולח סתם כך אורחים, אלא דיבר קודם לכן עם בעל הבית, ואם כן נחשב שבע"ב הזמין את האורחים על ידי שליח, ולכן אסור.

אירוח מחללי שבת בבית מלון

שאלה האם יש דרך למנהל בית מלון לארח ביום טוב נכרים ומחללי שבת.
תשובה יכול להקנות את האוכל לנכרי שעובד במטבח, והוא זה שייגיש ויארח אותם, וכן יכול לעשות שבועה ככולל כדלעיל.

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

אלא ימחה זכרם מליבו ויפנה מכל דבר למלחמה".

הרי שמלחמת התורה - היא כמלחמה ממש, ורק מי שבא ללימוד באופן הגישה למלחמה עם היצר הרועה ליטול ממנו את חלקו הנעלה, הוא זה שיצליח לבסוף להיות המנצח הגדול.

לשמר את הלילות לשינה

וכהיערכות לפני היציאה לקרב מול היצר וחילולתו מוטל על האדם לשמר את לילותיו ולישון בזמן, בכדי שיוכל להיות עירני ומיושב ביום המחר.

שמעתי פעם עדות מאחד מוקני הדור שבבחרותו בישיבת פוניבז' שאלו המשגיח הגר"י לוינשטיין מדוע אינך מתפלל בישיבה, והשיבו כי הוא לומד עד שעה מאוחרת בלילה, ולכן ישן יותר בבקרים ולא מצליח לקום לתפילה עם בני הישיבה.

גער בו המשגיח ואמר: אם היית אומר לי שאתה הולך לישון מוקדם, ואעפ"כ קשה לך לקום, הייתי אומר שאתה אנוס, אבל עכשיו הרי אתה ממש פושע! אתה הולך לישון מאוחר למרות שאתה יודע שמחמת זה לא תוכל לקום לתפילה!?

כך מחנכים הילדים לחשקת התורה

אכן כדי לגדול לעמל התורה תוך ניצול כל הכוחות צריך לדאוג שכבר מגיל צעיר יקבלו את ההערכה הראויה לה, בכדי שישאפו וישתוקקו גם הם להשיג זאת.

וסיפר הרד"ג שמערל גריינמן ששאל את דודו מרן החזון איש מהו הבסיס ועמוד התווך עליו ניתן להעמיד את הבית בחינוך מושכל לחשקת התורה. והשיבו מתוך משנה אחת באבות (ו, ה): "ששולחנך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם".

על האב והמחנך להפוך משנה זו לדרך חיים, ש"השולחן" - דהיינו הכבוד, ההערכה וההתלהבות האמיתיים ניתנים לעמלי התורה, ואם באים לשמחה והקהל מתבונן בהתרגשות בעסקן נכבד או גביר גדול שכיבד בנוכחותו, ואתה תרוץ מיד עם הילד לקבל את פלוני בחביבות. והילד ישאל בעיניים בורקות: אבא, מיהו זה ואיזה הוא שאנו מכבדים כל-כך? מה חשיבותו? תשיב לו: 'הוא יודע את מסכת שבת היטב', 'והוא סיים כבר את כל סדר נשים'.

ילד כזה שסופג אל קרבו היכן נמצאת החשיבות "ששולחנך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם", הוא שישאף ויתאמץ לגדול לתפארת בישראל, כך נזכה כולנו בס"ד להיות מקבלי התורה ואף נתניה לדורות הבאים.

העילוי של הישיבה כחתן לבתו כלילת המעלות, כאשר הוא מבטיח שהלומד יוכל להמשיך ללמוד כל חייו בניהותא באשר כל מחסורם יהא עליו. אחר שהכיר החתם סופר בינו לבין העילוי נסגר השידוך, ובא הלומד אל בית חמיו בכבוד רב.

והנה זה החותן היה חסידו של אחד האדמו"רים הגדולים והיה נוסע אליו בקביעות. ובאחת הפעמים פנה החתן וביקש להצטרף עמו לנסיעה. ובראותו תפילות האדמו"ר וסדר עבודתו התפעל עד מאוד, ומתוך הערצה אליו החל לנסוע אליו לעתים תכופות.

לימים נסע החתן לפרשבורג לבקר את רבו החתם סופר, ונכנס לבית המדרש בעת שיעור שמסר בפני בני הישיבה. דרכו של החתם סופר היתה לשאול שאלה בשיעורו והציבור היו מנסים להשיב עליה. אותו חתן נכנס בין כל המשיבים והביע את דעתו ליישוב העניין.

מישמע החתם סופר את קול תלמידו המוכר לו משנים עברו, חרד לשלומו והתעניין מדוע לא ביקר בישיבה מזה זמן רב. או אז ענה התלמיד בעוז כי אילו היה החתם סופר רואה את עבודת הקודש של האדמו"ר שהנינו נוסע אליו, היה גם הוא עצמו הופך לחסיד הנלהב.

השיב החתם סופר ותיאר את מהלך עבודת האלוקים: בבית המלך רבים הם המשרתים, וכל אחד מסורה עבודתו, כאשר אחד התפקידים הוא להסיק את התנור המרכזי המשפיע חום על כל בני הבית, ואילו לא יסיקו את התנור לא יהיה ערך לכל התפקידים, משום שהאוכל וכל התבשילים לא יתחממו כיאות.

אף אנו - סיים החתם סופר - בעוסקנו כאן בבית המדרש בתורת ה' הננו ה"מסיקים" של כל העולם, וכל החמימות שיש לאדמו"ר בתפילתו, הכל בא מכוח ה'הסקה' שלנו כאן.

כך אמרו שמעיה ואבטליון לאותו כהן גדול כי כל התפילות והתלהבות הקדושה של הכהן גדול, כולם באים מכוח עסק התורה.

מלחמת התורה כמלחמת היצר

אכן בכדי ליזכות לכוח התורה הרצוי נדרש לא 'רק' ללמוד אלא להשקיע כל היכולות בלימוד התורה הקדושה, כמדויק מלשון הרמב"ם על כתר של תורה "מי שנשאו ליבו לקיים מצוה זו כראוי לה ולהיות מוכתר בכתרה של תורה לא יסיח דעתו לדברים אחרים" (ג). זהו לשון דומה מאוד ללשוננו בהלכות מלכים ומלחמות (ו, ט) בענין מלחמת מצוה "ולא יחשבו לא באשתו ולא בבניו